



KÖZIGAZGATÁSI ÉS IGAZSÁGÜGYI
MINISZTERIUM

Az EBESZ kisebbségvédelmi ajánlásai, különös
tekintettel a nyelvi- és oktatási jogokra

dr. Juhász Hajnalka



I. EBESZ Nemzeti Kisebbségügyi Főbiztos intézménye

- 1992 Nemzeti Kisebbségügyi Főbiztos (NKI) intézményének létrehozása
- Hangsúlyosan biztonságpolitika és konfliktus megelőzés, de jelen van az emberi jogi dimenzió is
- Politikai szervezet, diplomáciai eszközökkel
- Ajánlások nem kötelező jellegűek, ún. soft law-nak minősülnek, csak politikai, erkölcsi kötelezettségek, azok érvényesítése diplomáciai eszközökkel
- A főbiztosok személyisége hatással van az ajánlások jellegére
- Eddigi EBESZ NKI-t betöltő személyek:
- Max van der Stoep volt holland külügyminiszter 1992-1999
- Rolf Ekeus svéd diplomata 1999-2007
- Knut Vollebaek volt norvég külügyminiszter 2007-



II. EBESZ NKI ajánlások, ahol még az emberi jogi dimenzió fontossága jelen vagy

- hágai ajánlások a nemzeti kisebbségek oktatási jogairól 1996
- oslói ajánlások a nemzeti kisebbségek nyelvi jogairól (1998)
- lundi ajánlások a nemzeti kisebbségek közéleti jogairól (1999)
- a kisebbségi nyelvű médiáról szóló irányelvek (2003)
- a multietnikus társadalmakban a rendőri intézkedésekről szóló ajánlások (2006)



III. EBESZ NKI ajánlások, ahol a biztonságpolitikai megközelítés dominál

- bolzanói ajánlások a nemzeti kisebbségekről az államközi kapcsolatokban (2008)
- ljubljanai ajánlások a sokszínű társadalmak integrációjáról (2012)
- az emberi jogi dimenzió háttérbe szorul a biztonságpolitika megközelítéssel szemben
- a kisebbségek helyzetével szemben először kerülnek az államközi kapcsolatok – biztonságpolitika kérdések – előtérbe NKI ajánlásokban
- ljubljanai ajánlásokban eltűnik a nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek kifejezése, helyette „kisebbségek” szerepelnek, azaz a folyamat megindul az őshonos és bevándorló kisebbségek összemosására



IV. Az Oktatás változó megközelítése az EBESZ NKI szemszögéből

- 1996-ban a hágai ajánlások kiemelkedő szerepe a nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek anyanyelvi oktatásának védelmében, a nemzeti kisebbséghez tartozó személyek azonosságtudatának és identitás megőrzésnek szellemében
- 2012 –ben a ljubljanai irányelvek az oktatáspolitikát már az integrációs politika részének tekintik, az államnyelv fokozott védelme a kisebbségi nyelvvel szemben, az intézményesült önálló kisebbségi nyelvoktatás szegregációs tényezőként való megjelenítése



V./1. A hágai ajánlások oktatásra vonatkozó rendelkezései

- “Világos, hogy az oktatás rendkívül fontos elem a nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek azonosságtudatának megőrzésében és elmélyítésében.” Max Van der Stoep
- „1) A nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek **identitás-megőrzési joga** teljes egészében csak úgy valósulhat meg, ha az oktatási folyamat során anyanyelvüket kellő mértékben elsajátíthatják. [...]”



V/2. A hágai ajánlások oktatásra vonatkozó rendelkezései

- „11) A gyermek fejlődésében a nevelés első évei rendkívüli fontosak. A pedagógiai kutatások az **iskoláskor előtti és az óvodáskorú gyermekek** anyanyelven folyó nevelését javasolják. [...]”
- „12) A kutatások szerint az **alapfokú oktatásban** is az a legkedvezőbb, ha a tantárgyakat kisebbségi nyelven tanítják.
- „13) **Középfokú oktatásban** a tantárgyak döntő hányadát kisebbségi nyelven kell tanítani. . [...]”



V./3 A hágai ajánlások oktatásra vonatkozó rendelkezései

- „17) A nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek számára biztosítani kell a **saját nyelvű felsőoktatást**, ha erre vonatkozó igényüket kinyilvánították, és ha ezt létszámuk igazolja. [...]”



VI. A ljubljanai ajánlások oktatásra vonatkozó rendelkezései

- 44) Az oktatáspolitikát az **integrációs politikák részeként**, azokkal összhangban kell kidolgozni így azok jobban képesek alapjául szolgálni a társadalom integrációjának [...]”
- 45) Az államnak tiszteletben kell tartania a kisebbségekhez tartozó személyek jogait nyelvük tanulására, vagy ezen a nyelven való tanulásra, különösen az olyan területeken, ahol hagyományosan vagy jelentős számban élnek. Az államnak mindezt olyan **integrált és többnyelvű oktatási rendszerek kialakításával** [...]



VI./1 A ljubljanai ajánlások oktatásra vonatkozó rendelkezései

- „[...] kell kiegészítenie minden szinten, amelyek egyenlő hozzáférést, lehetőségeket és kimenetelt biztosítanak minden tanuló számára, függetlenül kisebbségi vagy többségi háttérüktől. Ezen kívül az ilyen **integrált oktatási rendszereknek tartalmaznia** kell a tanulók megismertetését a **saját társadalmuk sokszínűségével.**”



VII. Bolzanói ajánlások előszele

- Velencei Bizottság (VB) jelentése „*A nemzeti kisebbségek számára az anyaállamok által biztosított kedvezményes bánásmódról*” 2001
- A VB jelentésben jelenik meg először „[...] *a kisebbségi jogok tiszteletben tartása és védelme elsősorban annak az államnak a felelőssége, ahol az adott kisebbség él.*”
- Ezt a megközelítést veszi át a bolzanói ajánlás, majd a bolzanói ajánlásra építve a ljubljanoi ajánlás
- A bolzanói ajánlások előtt az NKI nem foglalkozott az anyaállamok és határon kívül élő nemzeti kisebbségeik közötti kapcsolatokkal
- Kizárólag egy alkalommal Rolf Ekeus 2003-ban a magyar státusztörvényre reagálva kiadott egy nyilatkozatot: „*Szuverenitás, Felelősség és Nemzeti Kisebbségek*” címmel
- **A kisebbségek integrációja, mint biztonságpolitikai szempont az elsődleges cél, a tényleges kisebbségvédelem másodlagossá vált.**



XII. Kihívások

- A NKI intézménye fontos, de az oktatáspolitikai terén kirajzolódni látszó tendenciák csak a bevándorló kisebbségeknek kedveznek, az őshonos kisebbségeknek nem
- Integráció vagy őshonos kisebbségek védelme? Az intézményesült önálló kisebbségi anyanyelvi oktatás felszámolása az asszimiláció melegágya
- OSCE High Commissioner on National Minorities nem „for”
- A ljubljanai ajánlások a bolzanói ajánlásokra épülnek, tovább szűkítvén az anyaállam mozgásterét
- Tudatos összemosása az őshonos és bevándorló kisebbségeknek és az őket érintő eltérő problémáknak.
- Az EBESZ reformja, strukturális reformok, jogi személyiség kérdése felmerült az EBESZ írárszék elnökség alatt, 2013-ban Ukrajna, 2014-ben Svájc, 2015-ben Szerbia lesz az EBESZ elnök
- **Az emberi jogi dimenzió háttérbe szorult a biztonságpolitikai dimenzióval szemben**



Köszönöm a figyelmet!